

„Alexandru Ioan Cuza” University of Iași

**Diversity and Inclusion in Education and Educational Research.
Bridging Group-Specific Approaches**

HABILITATION THESIS

Dr. Nicoleta Laura Popa

Iași, September 2016

Diversitate și incluziune în educație și în cercetarea educațională. Conexiuni

Rezumat

Incluziunea este un concept multifățetat și ambiguu, cu un statut aproape volatil în domeniul educațional, datorat în bună măsură suprautilizării sau utilizării abuzive în discursul de politică educațională, în practica și în cercetarea pedagogică. O simplă căutare în literatura de specialitate, disponibilă în principalele baze de date, cu termenul cheie „incluziune educațională” dezvăluie un univers tematic eterogen, care tratează probleme educaționale ale unor grupuri distincte (dar foarte diverse) de copii și tineri, considerate vulnerabile și dezavantajate în contextul sistemelor de învățământ contemporane. Dintre acestea, amintim elevii cu nevoi educaționale speciale, elevii din grupuri etnice minoritare și migranți, copiii în primii ani de școlaritate, elevii cu statut socio-economic scăzut, elevii în situații de risc. Diversitatea topicilor, conectate în manieră inexactă, poate părea supărătoare, însă reflectă varietatea temelor abordate în literatura educațională contemporană, cu scopul generos de a delimita alternative de susținere a incluziunii educaționale. Introducerea tezei de abilitare încearcă să pună într-o lumină nouă conceptul de incluziune educațională, în relație cu justiția socială și – finalmente – cu incluziunea socială, o abordare care se face deja simțită în literatura de specialitate.

Diversitatea și incluziunea educațională constituie fundalul unificator al activităților noastre de cercetare și predare, fiind utilizate în mod explicit pentru a argumenta coerența realizărilor profesionale, cu accent pe parcursul postdoctoral și planul de carieră. În mod specific, am rezumat principalele publicații, conferințe, proiecte de cercetare și activități didactice universitare organizate în jurul temelor *interculturalitate și migrație în educație și educația copiilor cu potențial aptitudinal înalt*, din perspectiva incluziunii educaționale ca facilitator al incluziunii sociale. Cele două direcții tematice au avut o evoluție asimetrică pe parcursul carierei noastre: în timp ce interculturalitatea și migrația reprezintă cea mai consistentă și constant crescândă orientare, educația copiilor cu potențial aptitudinal înalt se asociază debutului academic; în această ultimă direcție, tematica specifică a fost periodic reacesată în contexte didactice și de cercetare, fiind de asemenea inclusă în planurile noastre de dezvoltare profesională. În plus față de cele două direcții amintite anterior, punem în lumină nevoia de *incluziune în cercetarea educațională*, în sensul promovării unor structuri metodologice senzitive la caracteristicile participanților și la specificul contextelor educaționale vizate. Această

grijă se reflectă și în preocuparea noastră pentru formarea de calitate a viitorilor profesioniști în educație prin intermediul cercetării.

Interculturalitatea și migrația în educație reprezintă orientarea tematică cea mai evidentă în parcursul nostru profesional din ultimii ani, iar acest fapt se traduce într-un volum important de studii empirice și teoretice. Amintim în teză activitățile de cercetare din echipele unor proiecte, dar și granturi individuale și de echipă dezvoltate în țară și în străinătate. Pe parcursul dezvoltării noastre profesionale, abordările în acest domeniu s-au rafinat: în timp ce primele studii vizau relațiile interculturale pe un palier general, studiile mai recente abordează competența interculturală, resursele și dezvoltarea acesteia, mai ales în contextul formării cadrelor didactice și mobilității internaționale a viitorilor profesori. În ultimii ani, activitățile noastre de cercetare și publicațiile reflectă interesul pentru migrația transnațională și efectele sale pentru grupuri diferite de copii și tineri (migranți, rămăși singuri în absența părinților migranți, remigranți). Paragrafele alocate acestui fir tematic din cariera noastră acoperă nu doar specificul cercetărilor și al publicațiilor, ci și aspecte privind utilizarea inovativă a unor tehnici didactice (de exemplu, predarea în echipă și bilingvă; utilizarea unor tehnici precum eseul autobiografic și observația de teren, cu scopul de a dezvolta sensibilitatea interculturală a studenților).

Secțiunea alocată educației pentru copii cu potențial aptitudinal înalt rezumă principalele studii și publicații, care au în centru pe de o parte, profesorii și profilul lor personal și profesional, iar pe de altă parte, caracteristicile copiilor și demersurile educaționale adecvate, cu accent pe evaluarea dinamică. Ca și în secțiunea anterioară a tezei, descriem o serie de tehnici inovative utilizate în contexte didactice universitare (de exemplu, utilizarea filmului în formarea inițială a cadrelor didactice).

Incluziunea în cercetarea educațională reprezintă a treia orientare tematică acoperită în teză. Dincolo de abordarea sistematică a metodologiei în cercetarea educațională, argumentăm prin intermediul publicațiilor nevoia de ajustare la particularitățile participanților și la contextual educațional vizat. Astfel, încercăm să adresăm întrebări și să formulăm răspunsuri credibile referitoare la cercetarea grupurilor minoritare și a copiilor și tinerilor afectați de migrație. Prezentăm în sinteză și studii privind utilizarea unor strategii creative de cercetare cu participanți de vârstă mică (preșcolari și școlari mici); în baza acestora, dar mai ales a opiniilor internaționale convergente în acest sens, argumentăm nevoia de depășire a poziției adult-centrice în cercetarea educațională, prin utilizarea unor metode și tehnici de cercetare mai puțin conservatoare, dar mai

realiste în condițiile în care dorim să valorizăm cu adevărat și vocea copilului. În sfârșit, aducem în discuție o serie de studii calitative cu privire la învățarea prin cercetare în spațiul academic, cu accent pe includerea acestui demers în programele de formare inițială a profesorilor.

Planul de dezvoltare a carierei vizează deopotrivă componenta de cercetare și componenta didactică a activității academice. Reperetele noastre sunt asociate celor două direcții de dezvoltare profesională și includ atât propuneri privind viitoare eforturi de conceptualizare, cercetare fundamentală și aplicativă, cât și demersuri concrete pe care intenționăm să le întreprindem pentru a acoperi obiectivele asumate.